

Бараннік Р. В.

<https://orcid.org/0009-0008-1202-5535>

Запорізький національний університет

ОЦІННІ ПОНЯТТЯ І ПРАВОВІ ПРОГАЛИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ДО ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ЯВИЩ

У статті досліджується взаємозв'язок між оцінними поняттями та правовими прогалинами в українському кримінально-процесуальному законодавстві. Зосереджуючись на їхній ролі у формуванні якості та ефективності правового регулювання, автор виходить з того, що Кримінальний процесуальний кодекс України, завдяки своєму особливому дозвільному методу регулювання, вимагає особливо високого рівня законодавчої точності та внутрішньої узгодженості. У цьому контексті правові прогалини розглядаються як прояви недостатньої законодавчої якості, що виражається у відсутності норм, необхідних для належного регулювання процесуальних відносин. Водночас оцінні поняття аналізуються як невід'ємний і, в багатьох випадках, незамінний елемент кримінального процесуального права, що забезпечує гнучкість та адаптивність правового регулювання до різноманітних фактичних обставин.

Особлива увага приділяється доктринальним підходам до визначення правових прогалин та їх відмежування від суміжних явищ, таких як правовий вакуум, законодавче мовчання, неоднозначність правових норм та оцінні поняття. На цій підставі у статті обґрунтовується позиція, що за сучасної структури української правової системи законодавчі прогалини в кримінальному процесі найчастіше збігаються з прогалинами в праві як такими. У статті також показано, що прогалини в праві – це не просто теоретична конструкція, а повторювана проблема в судовій практиці, що підтверджується аналізом рішень Верховного Суду.

Ядро дослідження присвячено визначенню двох основних моделей взаємодії між оцінними поняттями та прогалинами в праві. У першій моделі оцінні поняття можуть виступати джерелом прогалин у праві, коли їх надмірна широта або невизначеність замінює детальне нормативне регулювання, тим самим перекладаючи регуляторний тягар на правоохоронні органи. У другій моделі оцінні поняття функціонують як превентивний інструмент, що дозволяє законодавцю уникати майбутніх прогалин у праві, забезпечуючи нормативну гнучкість у ситуаціях, що характеризуються правовою невизначеністю. У статті робиться висновок, що оцінні поняття та прогалини в праві є взаємопов'язаними, але окремими правовими явищами: хоча прогалини в праві зазвичай вказують на недоліки в законодавстві, оцінні поняття можуть або посилювати такі недоліки, або служити інструментом їх запобігання, залежно від якості законотворчості та контексту їх застосування.

Ключові слова: кримінальний процес, оцінні поняття, правові прогалини, якість законодавства, правове регулювання.

Постановка проблеми. Сучасне кримінальне процесуальне законодавство України знаходиться в стані постійної трансформації. Загалом було прийнято більше ста законів, що вносять зміни в чинний Кримінальний процесуальний кодекс України з моменту набрання ним чинності. За таких умов не викликає подиву те, що закон містить ряд правових проблем, котрі потребують подальшої уваги законодавця і наукової спільноти.

До переліку цих проблем належать правові прогалини – явище, загальна характеристика котрого полягає у відсутності нормативного правового регулювання суспільних відносин. Домінує позиція, що правові прогалини несуть шкоду і викликають необхідність належної реакції.

Разом з тим, ще однією з особливостей кримінального процесуального законодавства є оцінні поняття. Наявність оцінних понять інколи також називають проблемою, однак більшість науковців

розглядають їх як необхідний атрибут кримінального процесуального законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук наукових публікацій дозволив напрацювати джерельну основу для нашої статті. Дослідників правових (законодавчих) прогалин можна розділити на декілька груп: 1) дослідники прогалин як загальнотеоретичного явища, зокрема Погребняк С. П., Шевченко Т. В., Тарнопольська О. М., Курило М. П., Ясинок Д. М. та інші; 2) дослідники прогалин окремих галузей права, зокрема Завальнюк С. В., Колпаков В. К., Борейко Г. Д., Маринів В. І., Лейба О. А., Забарний М. М., Сервецький І. В., Дунаєва Т. Є., Лещенко О. В., Бут Ю. А., Денисюк П. Д. та інші.

Значний вклад в розуміння явища оцінних понять внесли такі вчені як Тітко І. А., Чебакова О. В., Косович В. М., Кравчук Д. С. та інші.

Наша наукова розвідка спрямована на встановлення особливостей взаємозв'язку між оцінними поняттями і правовими прогалинами. Зокрема, можна обґрунтовано припустити, що оцінні поняття можуть бути використані з метою подолання правових прогалин. Крім того, ми допускаємо, що специфіка оцінних понять може впливати на виникнення правових прогалин.

Постановка завдання. Отже, метою цієї статті є з'ясування характеру та особливостей взаємозв'язку між оцінними поняттями і правовими прогалинами у кримінальному процесуальному законодавстві України, а також визначення ролі оцінних понять у формуванні якості кримінального процесуального правового регулювання.

Для досягнення поставленої мети у статті визначено такі основні завдання дослідження: 1) проаналізувати доктринальні підходи до розуміння правових (законодавчих) прогалин та їх значення для оцінки якості кримінального процесуального законодавства; 2) з'ясувати зміст і правову природу оцінних понять у кримінальному процесуальному праві як інструменту правового регулювання; 3) визначити критерії відмежування правових прогалин від суміжних правових явищ, зокрема правового вакууму, законодавчого мовчання та невизначеності правових норм; 4) дослідити основні моделі взаємодії оцінних понять і правових прогалин у кримінальному процесуальному законодавстві; 5) обґрунтувати можливість використання оцінних понять як інструменту превентивного запобігання виникненню правових прогалин у процесі правотворчості та правозастосування.

Сформульовані мета та завдання дослідження спрямовані на поглиблення теоретичних уявлень про дефекти кримінального процесуального законодавства та на вироблення підходів до підвищення його якості й ефективності у практиці кримінального судочинства.

Виклад основного матеріалу. У першу чергу слід зауважити, що кримінальний процесуальний закон повинен бути якісним. Якість кримінального процесуального законодавства часто визначається як його обов'язкова характеристика. Саме якість кримінального процесуального закону дозволяє належним чином досягти завдань кримінального процесуального права.

Важливим чинником, що зумовлює необхідність якості кримінального процесуального закону є метод правового регулювання, що застосовується в рамках кримінального процесуального права. Як слушно зауважує науковець Забарний М. М., кримінальному процесуальному праву властивий спеціально-дозвільний тип правового регулювання [1, с. 168]. Такий тип правового регулювання побудований на принципі “заборонено все те, що не дозволено законом”. На відміну від приватного права, у якому домінує протилежний принцип “дозволено те, що не заборонено законом”, такий тип правового регулювання вимагає від закону максимальної деталізації в частині всіх можливих процесуальних дії і процедур. Якщо законодавство, що регулює приватно-правові відносини є певною рамкою, котра визначає загальні особливості їх здійснення, то законодавство, що регулює кримінально-процесуальні правовідносини є чіткою “інструкцією” для суду, сторін та інших учасників кримінального провадження. І саме таке розуміння кримінального процесуального законодавства найкраще підкреслює необхідність діалогу про забезпечення його якості.

Якість кримінального процесуального законодавства є фактором, що несе прямий вплив на ефективне виконання завдань кримінального провадження [2, с. 118].

На показник якості кримінального процесуального закону безпосередньо впливає якість правотворчої діяльності. Як слушно зауважують вчені Курило М. П. і Ясинок Д. М., джерелом правових прогалин є неякісний законодавчий процес [3, с. 78].

Під законодавчим процесом прийнято розуміти процес створення, підготовки, прийняття нормативних правових актів у формі закону. Законодавчий процес, як і будь-яка інша форма людської діяльності навряд-чи може досягнути пев-

ного ідеалу. Процес створення закону – складний і неоднорідний. На текст майбутнього нормативного правового акту впливають думки і погляди різних народних депутатів України. Як результат – доволі часто в законах зустрічаються певні правові проблеми, в тому числі правові (законодавчі) прогалини.

Для визначення правових (законодавчих) прогалин, вважаємо доцільним звернутися до правової доктрини.

Говорячи про законодавчі прогалини і прогалини в праві, вчений Погребняк С. П. наголошує на тому, що по своїй правовій природі ці поняття є різними. Якщо перші означають відсутність нормативно-правової регламентації певних суспільних відносин у законодавстві, то другі свідчать про відсутність їх правового врегулювання не лише на рівні законодавства, а й у межах інших джерел права, зокрема правових звичаїв, судової практики, нормативно-правових договорів тощо. У той же час, ми схильні погодитися з думкою вченого про те, що з огляду на сучасний стан системи джерел українського права та домінуючу роль у ній законодавства, можна дійти висновку, що в більшості випадків встановлення прогалини в законодавстві водночас означає й наявність прогалини у праві [4]. Відповідно, в рамках сучасного стану правової системи України правові і законодавчі прогалини можна вважати синонімом.

Капцова Т. П. визначає правові прогалини як повну або часткову відсутність у системі джерел права норм визначеного змісту, необхідних для правового регулювання суспільних відносин (фактів), що потребують такого регулювання [5].

Колпаков В. П. вказує, що прогалини становлять повну або часткову відсутність правової регламентації суспільних відносин, яка може бути усунута шляхом нормотворчої діяльності або застосування аналогії закону чи права [6].

У рамках дисертаційного дослідження вчена Калашник О. М. розглядає прогалини в контексті цивільного процесуального права. Так, вона вважає, що прогалини – це об'єктивна відсутність правової норми, що зумовлює повну або часткову відсутність правового регулювання цивільних процесуальних відносин, які перебувають у сфері правового впливу та потребують нормативного врегулювання, і виникає внаслідок об'єктивного розвитку таких відносин, а в окремих випадках – через суб'єктивні чинники, пов'язані з правотворчою та правозастосовною діяльністю органів законодавчої, виконавчої та судової влади [7, с. 6].

Проаналізувавши наведені визначення, можемо виділити такі ознаки прогалин: 1) якісний недолік законодавства; 2) полягає у відсутності нормативних правил регулювання суспільних відносин; 3) підлягає усуненню шляхом правотворчої і правозастосовної діяльності.

Враховуючи те, що в основі нашого дослідження знаходяться норми саме кримінального процесуального законодавства, вважаємо доцільним сформулювати власне визначення прогалин кримінального процесуального права. Так, під прогалинами слід розуміти явище низької якості законодавства, що обумовлене відсутністю норм, необхідних для належного врегулювання суспільних відносин і може бути вирішене шляхом внесення змін в кримінальне процесуальне законодавство чи на рівні правозастосовної діяльності.

Нами зауважено, що правові прогалини впливають на якість кримінального процесуального закону і потребують вирішення. Аналізуючи дані Єдиного державного реєстру судових рішень ми можемо знайти ряд кримінальних проваджень, в рамках яких суд дає оцінку наявним в Кримінальному процесуальному кодексі прогалинам.

Так, в Постанові від 27.11.2019 р. у справі № 629/847/15-к вказано, що використання у ч. 2 ст. 434-1 Кримінального процесуального кодексу України (*далі – КПК України*) формулювання “іншої об'єднаної палати”, на відміну від аналогічних положень ГПК України, ЦПК України та КАС України, зумовило виникнення правової прогалини щодо можливості повторної передачі кримінального провадження на розгляд тієї ж об'єднаної палати з метою відступу від раніше сформульованого нею правового висновку. Відсутність у кримінальному процесуальному законі спеціального механізму для такого відступу має істотне значення для формування єдиної касаційної практики. Усунення цієї прогалини можливе шляхом застосування аналогії кримінального процесуального закону відповідно до ч. 6 ст. 9 КПК України – за аналогією до положень ч. 1 і 4 ст. 434-1 КПК України, що регламентують порядок передачі провадження у разі необхідності відступу від правового висновку палати або Великої Палати Верховного Суду. Зазначений підхід сприяє забезпеченню єдності судової практики касаційних судів у складі Верховного Суду [8].

У Постанові від 06.09.2023 р. по справі № 454/2705/19 вказано, що відсутність в КПК України належного механізму визначення процесуального статусу особи, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру, але яка

померла до набуття такого статусу, зумовила правову прогалину у питаннях повідомлення про підозру та закриття кримінального провадження за п. 5 ч. 1 ст. 284 КПК України. Судове тлумачення, що допускає відступ від формальної процедури повідомлення про підозру, було об'єктивно зумовлене необхідністю забезпечення процесуальних прав близьких родичів, зокрема права на заперечення проти закриття провадження та ініціювання реабілітаційної процедури. Подальші зміни до КПК України від 27 липня 2022 року підтвердили наявність зазначеної прогалини та були спрямовані на її нормативне усунення [9].

Таким чином, прогалини є явищем, що мають не тільки теоретичне значення, а й регулярно зустрічаються в практиці кримінального процесуального правозастосування.

Окрім правових прогалин, вчені виділяють змістовно близьке явище “правового вакууму”. Науковець Лещенко О. В. зауважує, що правовий вакуум виникає у випадку, коли відсутні норми, що врегульовують цілу групу суспільних відносин [10, с. 105]. Продовжуючи думку вченого, під правовим вакуумом слід розуміти не відсутність однієї чи декількох норм в рамках нормативного правового акту, а відсутність самого закону чи іншого нормативного правового акту. Втім, проблема правового вакууму, на наш погляд, не є властивою кримінальному процесуальному законодавству. Це обумовлюється тим, що відповідно до ч. 1 ст. 1 КПК України порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України. Кримінальне процесуальне законодавство включає в себе Конституцію України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, КПК України та іншими законами. Основу кримінального процесуального законодавства складає КПК України. Відповідно, правовий вакуум може виникнути тільки в тому теоретичному випадку, коли не було б чинного КПК України.

Говорячи про проблему правових прогалин, вважаємо доцільним приділити додаткову увагу аналізу джерела їх походження.

Найбільш розповсюдженою причиною виникнення правових прогалин є ефект “старіння законодавства” [3, с. 42]. Як відомо, створення і прийняття норми права має в більшій мірі реактивний характер. Це викликано тим, що законодавство створюється для регулювання суспільних відносин, котрі вже виникли. Проте суспільним відносинам властиві постійний динамізм і транс-

формація. Як результат, часто зустрічається ситуація, коли прийняті норми права не охоплюють належним чином суспільні відносини, що зазнали трансформації.

У рамках нашого дисертаційного дослідження основна увага присвячується оцінним поняттям і їх взаємодії з механізмом забезпечення прав учасників кримінального провадження. Ми визначаємо оцінні поняття як закладені в правових термінах змістовно широкі і формально не визначені поняття, які набувають конкретизації та уточнення в процесі інтелектуального аналізу і оцінки контексту конкретних обставин справи чи правовідносин, що здійснюється суб'єктом правозастосування на підставі його дискреційних повноважень та може передбачати диференціацію/варіативність правових наслідків чи змістовних характеристик для об'єктів правозастосування.

Говорячи про взаємозв'язок між різними правовими явищами, Завальнюк С. В. зауважує, що правові прогалини слід відмежовувати від схожих явищ, до яких належать кваліфіковане мовчання законодавця, помилка законодавця, удавана потреба правового регулювання, незрозумілість правових норм, колізії правових норм і оцінні поняття [11, с. 66]. На нашу думку, можна виділити два типи зав'язків оцінних понять і правових прогалин.

У рамках першого типу, оцінне поняття є джерелом правової прогалини. Наявність такого інструменту, як оцінне поняття, може викликати бажання суб'єкта застосувати його замість того, щоб детально регламентувати суспільні відносини. До прикладу, якщо проаналізувати ч. 1 ст. 492 КПК України, яка вказує на те, що за наявності підстав, передбачених КПК України до неповнолітнього з урахуванням його вікових та психологічних особливостей, роду занять може бути застосовано один із запобіжних заходів, передбачених цим Кодексом. Слід зазначити, що вікові і психологічні особливості – оцінні поняття. Вікові особливості неповнолітніх можуть суттєво відрізнятися. Для неповнолітніх чоловічої статі може бути властивою як агресивна поведінка, зумовлена показниками гормонів, так і спокійна, відчужена поведінка. Перехідний вік накладає на організми неповнолітніх певні особливості, що потребують належного розуміння і сприйняття. Чи може суддя, вирішуючи питання про застосування запобіжного заходу щодо неповнолітнього, належним чином вирішити, наскільки на його (неповнолітнього) дії чи бездіяльність вплинули вікові зміни організму.

Відкритим залишається питання щодо психологічних особливостей. Якщо ми ведемо мову про психологічні особливості неповнолітнього – то котрі із них можуть вважатися такими, що передбачають необхідність обов'язкового застосування запобіжних заходів, а котрі свідчать про те, що застосування запобіжних заходів нестиме негативні наслідки для неповнолітнього?

На нашу думку, наведена вище стаття містить правову прогалину, що зумовлена оцінними поняттями. В цьому випадку більш доцільно було б дати чітку регламентацію суспільним відносинам з врахуванням позицій експертів в сфері дитячого здоров'я і психології.

Для підтвердження нашої думки вважаємо доцільним згадати ідею, представлену Курило М. П. і Ясинок Д. М. Так, вчені вважають, що техніко-філологічна природа законодавчих прогалин проявляється у випадках використання законодавцем у нормативних приписах лексично або змістовно невизначених слів чи словосполучень, що допускають множинність тлумачень. Унаслідок цього одна й та сама норма може по-різному застосовуватися судами, що негативно позначається на єдності правозастосовної практики [3]. Фактично, говорячи про невизначені слова чи словосполучення, ми можемо мати на увазі оцінні поняття.

У рамках другого підходу, оцінне поняття є інструментом запобігання правовим прогалинам. Можливість широкого тлумачення, співставлення змісту поняття і фактичної ситуації дозволяє застосовувати оцінні поняття для профілактики виникнення правових прогалин. Фактично, введення оцінних понять в ті норми, де, на думку законодавця, на практиці може виникнути так званий “простір правової невизначеності” [3, с. 80], здатне запобігти правовим прогалинам.

Якщо перший описаний нами спосіб взаємодії оцінних понять і правових прогалин виникає в рамках правозастосування, то другий є властивим для правотворчості. У цьому контексті доречно згадати думку Забарного М. М., котрий вказує на необхідність перенесення акцентів із проблем правозастосування на проблеми правотворчості [1, с. 172]. Завдяки належному правотворчому застосуванню оцінних понять можна запобігти майбутнім правовим прогалинам.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що проблема співвідношення оцінних понять і правових прогалин у кримінальному процесуальному законодавстві України має системний характер і безпосередньо

пов'язана з якістю кримінального процесуального правового регулювання. У межах досягнення поставленої мети встановлено, що оцінні поняття і правові прогалини є різними за своєю правовою природою явищами, однак між ними існує стійкий функціональний взаємозв'язок, який проявляється як на рівні правотворчості, так і на рівні правозастосування.

За результатами аналізу доктринальних підходів з'ясовано, що правові (законодавчі) прогалини у кримінальному процесуальному праві слід розглядати як прояв недостатньої якості законодавства, що виражається у повній або частковій відсутності норм, необхідних для належного регулювання процесуальних правовідносин. В умовах домінуючої ролі законодавства у системі джерел українського права встановлення прогалини у кримінальному процесуальному законі, як правило, одночасно свідчить і про наявність прогалини у праві загалом, що підсилює негативний вплив такого дефекту на ефективність кримінального судочинства.

Дослідження правової природи оцінних понять дозволило підтвердити їх необхідний і неминучий характер для кримінального процесуального права, яке ґрунтується на спеціально-дозвільному методі правового регулювання. Оцінні поняття забезпечують гнучкість правового регулювання та адаптацію процесуальних норм до індивідуальних обставин конкретного кримінального провадження, проте їх використання об'єктивно пов'язане з ризиками надмірного суб'єктивізму та неоднаковості правозастосовної практики.

У ході виконання завдань дослідження обґрунтовано доцільність чіткого відмежування правових прогалин від суміжних правових явищ, зокрема правового вакууму, законодавчого мовчання, невизначеності правових норм та колізій. Встановлено, що ототожнення цих категорій ускладнює коректну оцінку стану кримінального процесуального законодавства та може призводити до помилкових рішень як у правотворчій, так і в правозастосовній діяльності.

Ключовим результатом дослідження є виокремлення двох основних моделей взаємодії оцінних понять і правових прогалин. У межах першої моделі встановлено, що оцінні поняття можуть виступати джерелом правових прогалин у випадках, коли вони використовуються законодавцем як заміник детальної нормативної регламентації суспільних відносин, що об'єктивно потребують більш чітких і формалізованих процесуальних правил. Така ситуація призводить до перенесення

регулятивного навантаження на суб'єктів правозастосування та підвищує ризик неоднакової судової практики.

У межах другої моделі доведено, що оцінні поняття можуть виконувати превентивну функцію щодо виникнення правових прогалин, якщо вони свідомо та обґрунтовано закладаються законодавцем з метою забезпечення нормативної гнучкості у сферах, де заздалегідь неможливо передбачити всі варіанти розвитку процесуальних відносин. За таких умов оцінні поняття виступають не дефектом, а інструментом підвищення якості законодавства, за умови їх належного тлумачення та застосування.

На підставі узагальнення отриманих результатів зроблено висновок, що ефективне співвідношення оцінних понять і правових прогалин у кримінальному процесуальному законодавстві можливе лише за умови підвищення якості правотворчої діяльності, чіткого усвідомлення законодавцем меж доцільного використання оцінних категорій та забезпечення єдності правозастосовної практики. Вирішення зазначених завдань має розглядатися як необхідна передумова вдосконалення кримінального процесуального законодав-

ства України та підвищення ефективності захисту прав і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Перспективи подальших наукових досліджень у цій сфері пов'язані з поглибленим аналізом практики застосування оцінних понять у конкретних інститутах кримінального процесуального права, зокрема під час реалізації заходів забезпечення кримінального провадження, повідомлення про підозру, обрання та продовження запобіжних заходів, а також у процесі судового контролю за досудовим розслідуванням. Окремого дослідження потребує питання вироблення уніфікованих критеріїв наповнення оцінних понять змістом на основі узагальнення практики Верховного Суду та стандартів Європейського суду з прав людини. Перспективним видається також міжгалузевий і порівняльно-правовий аналіз співвідношення оцінних понять і правових прогалин у кримінальному, адміністративному та цивільному процесуальному законодавстві, а також дослідження ролі оцінних категорій у процесі правотворчості як інструменту підвищення якості законодавства та запобігання виникненню нормативних дефектів.

Список літератури:

1. Забарний М. М. Зміни до Кримінального процесуального кодексу України: правова необхідність чи суб'єктивна доцільність. *Право і суспільство*. 2016. № 6. С. 167–173.
2. Денисюк П. Д. Якість кримінального процесуального законодавства крізь призму його дефектів. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. № 1. С. 118–122.
3. Курило М. П., Ясинок Д. М. Законодавчі прогалини та судова правотворчість: взаємозв'язок понять. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 77–82.
4. Погребняк С. П. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання. *Вісник Академії правових наук України*. 2013. № 1. С. 44–56.
5. Капцова Т. П. Прогалина в праві як передумова застосування юридичної аналогії. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 3. С. 90–98.
6. Колпаков В. К. Колізії та прогалини в праві, способи їх подолання в адміністративному судочинстві. *Ehrlich's Journal*. 2021. Т. 5. С. 47–53.
7. Калашник О. М. Прогалини в цивільному процесуальному праві та їх усунення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Харків, 2016. 20 с.
8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27 листопада 2019 року у справі № 629/847/15-к, провадження № 13-70к19. URL: <https://zakononline.ua/court-decisions/show/86105184>
9. Постанова Верховного Суду від 06 вересня 2023 року у справі № 454/2705/19, провадження № 51-2870км23. URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=113429477&red=100003ebf668204771a90f2cac7f0066a9a2c2&d=5>
10. Лещенко О. В. Поняття, правові ознаки та види прогалин у праві, правовий вакуум та прогалини у податковому законодавстві. *Актуальні питання юриспруденції*. 2025. С. 104–108.
11. Завальнюк С. В. Проблематика співвідношення поняття прогалини в цивільному законодавстві та деяких схожих правових понять і явищ. *Правова позиція*. 2020. С. 63.

Barannik R. V. EVALUATIVE CONCEPTS AND LEGAL GAPS IN CRIMINAL PROCEDURAL LEGISLATION: ON THE ISSUE OF THE CORRELATION OF PHENOMENA

This article explores the correlation between evaluative concepts and legal gaps within Ukrainian criminal procedural legislation, focusing on their role in shaping the quality and effectiveness of legal regulation. The author proceeds from the premise that the Criminal Procedure Code of Ukraine, due to its special permissive method of regulation, requires a particularly high level of legislative precision and internal coherence. In this context, legal gaps are examined as manifestations of insufficient legislative quality, expressed in the absence of norms necessary for the proper regulation of procedural relations. At the same time, evaluative concepts are analysed as an inherent and, in many cases, indispensable element of criminal procedural law, enabling flexibility and adaptability of legal regulation to diverse factual circumstances.

Special attention is paid to doctrinal approaches to defining legal gaps and distinguishing them from related phenomena, such as legal vacuum, legislative silence, ambiguity of legal norms, and evaluative concepts. On this basis, the article substantiates the position that, under the current structure of the Ukrainian legal system, legislative gaps in criminal procedure most often coincide with gaps in law as such. The paper also demonstrates that legal gaps are not merely a theoretical construct but a recurring problem in judicial practice, as confirmed by the analysis of decisions of the Supreme Court.

The core of the research is devoted to identifying two principal models of interaction between evaluative concepts and legal gaps. Within the first model, evaluative concepts may act as a source of legal gaps when their excessive breadth or indeterminacy replaces detailed normative regulation, thereby shifting the regulatory burden to law enforcement bodies. Within the second model, evaluative concepts function as a preventive instrument that allows the legislator to avoid future legal gaps by providing normative flexibility in situations characterized by legal uncertainty. The article concludes that evaluative concepts and legal gaps represent interconnected but distinct legal phenomena: while legal gaps generally indicate deficiencies in legislation, evaluative concepts may either exacerbate such deficiencies or serve as a tool for their prevention, depending on the quality of law-making and the context of their application.

Keywords: *criminal procedure, evaluative concepts, legal gaps, quality of legislation, legal regulation.*

Дата першого надходження статті до видання: 10.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 11.05.2026